"כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל, ומעשר שני, והקדש, וחדשלא נתנו בהן חכמים שיעור וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור, אמרו לו *והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בה חכמים שיעור - דתנן *השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להם אנא לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם ודלמא הא נמי לתומרא שאני אלא מן הדא פשטה דתנן *בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו: אם היו עלין שלהן שחורין אסורין, הוריקו מותרין ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר אם יכולין ליתלש בעלין שלהן אסורין ולכנגדן למוצאי שביעית מותרין למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור ודלמא במדוכנין, אלא מן הדא דתניא

כגון טבל. שיש לו מתירין שמתקנו ויתר ומעשר (ה) והקדש יש לו מתירין על ידי פדייה, וחדש, עומר מתירו, להכי אפילו באלף לא בטלי דהא אפשר להו בתקנתא: נתנו בהם חכמים שיעור. דתרומה בטלה במאה וערלה במאתים: השביעית אוסרת כל שהוא במינה. שאם נתערבה סאה של תרומה בתוך אלף של שביעית בטלה: אמר להם אף אני לא אמרתי. שיהא שביעית אוסרת במינה כל שהוא: אלא לביעור. שאם נבול בכל של שביעית והוסיפה כל שהוא אותו מבטל את העיקר ומחייב כולו בביעור (ג) (דגמולאי שביעית). אבל לאכילה. שאם נתערבו פירות שביעית בפירות שמיטה לאחר שנתחייבו בביעור ולא ביערן הרשתא קיימי באיסור אכילה אינה אוסרת אלא בנותן טעם ואם אין בה בנותן טעם מתבטל ומלקתי לא אמרתי אלא לביעור דגידולין מבטלין את העיקר: הא נמי לתומרא. דהא דאמר לענין ביעור דגידולין מבטלין את העיקר היינו נמי לתומרא שכולן חייבין בביעור, העיקר והתוספת אבל בעיא דשמעתא להיתר היא: בצלים. של שביעית שירדו עליהם גשמים בשביעית ונמתן מליליהן בלא נטיעה: אם היו עלין שלהן שחורין. שמחמת שלמתן (ג) יש להן כח עוד ליגדל אסורין דודאי גדלי ממי שביעית וגידולין מבטלין את העיקר: הוריקו. שהן כמו כמושין ירוקין והכשיפו פניהם מותרין שלא גדלו כלום בשביעית: אם יכולין ליתלש. מן הקרקע בעלין שלהן שכל כך יש להן כח בעלין שכשאותן בעליהן שומטן עיקרו עמו מן הקרקע אסורין, דחשיבי גידולי שביעית: כנגדן למוצאי שביעית מותרין. שאם (ד) של שביעית ונמחו בשמיטה ויש להן כח בעלין מותרין דגידולי היתר מבטלין העיקר של איסור והייטו להיתר כגון הך בעיא דשמעתא ומהא פשטה: ודלמא. לעולם אין גידולי היתר מבטלין את האיסור והכא היכי דמי במדוכנין כלומר הא דקתני וכנגדן למוצאי שביעית מותרין כגון שהודכו שכתשן במדוכה דליתנהו לעיקרן בעייהו אבל בבעיא דשמעתא דאיתיה לעיקר בעין איכא למימר דלא בטלי:

בחסיות

ודלמא הא נמי לתומרא שאני. דתרי תומרי מתמרינן בה ואיכא טוסחי דגרסי אף אני לא אמרתי אלא לביעור והייטו הך דהכי קאמר להו רבי שמעון לא הותבתיה לי מהך מתניתין דשביעית דהרי היא כאילו אומרת בפירוש אף אני לא אמרתי אלא לביעור: אלא מן הדא פשטה דתניא בצלים שירדו עליהם גשמים. בשביעית ונמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין. לשחרות שזה מוכיח שגדולן יפה ומקרקע שביעית נתגדלו ולפיכך אסורין: הוריקו מותרין. שכיון שהם ירוקים לאו מחמת שיקת הקרקע נתגדלו אלא מחמת הבצל עצמו: אם יכולין ליתלש בעלין שלהם אסורין. דבכי האי גוונא מוכחא מילתא שיקתם יפה: וכנגדן למוצאי שביעית מותרין. משום דבעלין הללו ודאי רבו גידולין על עיקר הבצל המעורב בהן כך נראה בעיני אלמא אין גידולין ממשכין אחר העיקר דאדרבה מעלין אותו: ודלמא במדוכנין. שדך ושחק הבצלים וכיון דמדוכנין ניהו גריעי ולא ממשכי גידולין בתרייהו:

המנכש

למדינת הים דאין לו מי יתירו אבל קשה לי אמאי דים לו מתירין מיפוק ליה משום דבהיתרו כך איסורו: וכל שאין לו מתירין כגון תרומה. ולקמן מפרש אמאי הוי אין מתירין: וערלה וכלאי הכרם נתנו בו חכמים שיעור. תרומה בק' עלה וכלאים במאתים ומיירי בתין במינו דבשאינו מינו אמרי' פ' גיד הנשה (מולין דף לח.) דתרומה בל"ש: דתנן השביעית אוסרת בכל שהוא. והא דאיכא' ליה לעיל מי גידולי דהיתר מבטלין לעיקר דשביעית י"ל דהכא מייירי בדבר לא אבל ביבש לא מ"מ גידולי תמיני פפי ומבטלי עיקר: אמר להם שביעית אינה אוסרת בכל שהוא אלא לביעור פירות. פירש הרב רבי אליעזר כגון פירות שביעית שנכנסו בשביעית ונגדלו ומשהו ולכיכין ביעור כפירות שביעית דגידולי איסור תמיני ומבטלי לעיקר דהיתר אבל בלילה כגון לאחר ביעור בפירות שביעית שנתערבו בפירות דהיתר אינו אוסר במשהו אלא בנותן טעם כשאר איסורין אלא דגידולי שביעית מבטלין לעיקר דהיתר ס"ג ניחא דבבל דגידולי היתר מבטלי לעיקר דאיסור ודאי הא נמי לתומרא אלא דגידולי שביעית מבטלין העיקר אבל לא לתקן לא מבטלי גידולי דהיתר לעיקר דאיסור ומה שפירש אלא לביעור לענין פירות שנתנו בשביעית ק' לפר"ת דתניא בל הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוב ומפרשינן דפייטי הספיחי שנתנו בשביעית אלמא דגידולי שביעית אינן אוסרין בתשהו וכולא דשמא הוא מייטי שנמרו בשביעית ולא גדלו כלל בשביעית וספיחי כרוב אסורין כדמפרש שמא יקח מן הפלין ויאמר מן המחנות לקחתי ועוד קשה לפר"ש מהך דמשביר עלין נקוב בכרם אם הוספיף מאתים אסור לא הוספיף מאתים מותר אלמא דגידולי איסור אינם אוסרים בתשהו וכן מצינו בהך דבצלים שירדו עליהם גשמים ונמחו הוריקו מותרין אלמא דגידולי שביעית אינם אוסרים בתשהו ומכיון שהוספיף תשהו נאסר כולו כמו בלאי העיקרים נאסר דה"מ אמר הטם שרשו מעיקרו בהשרשה כלומר כשהחלת שרשיתו באיסור שרוש ובא הוספיף לא הוספיף אין לא אסור ומכי נמי תחלת שרשיתו באיסור היתה מיהו *) יש לישב דלביעור קשה דיש לו לומר גידולין אין לו שרשיה: בצלים. של ערב שביעית: שירדו עליהם גשמים. בשביעית ונמחו: אם עלין שלהם שחורין. דדרכם להמתיר כשיורדין עליהם גשמים: וכנגדם. למוצאי שביעית שנאים שבשביעית ומותרין: רבי מניא בן אנטיגנוס אומר. אף בעלה שנמחו אם יכולין וכו' שגדלו כל כך אסורין דגידול שגדלו נוסם בשביעית: אסורין. דגידול שגדלו נוסם בשביעית: הוריקו. לא גדלו נוסם: רבי מניא בן אנטיגנוס אומר. אף בעלה שנמחו אם יכולין וכו' שגדלו כל כך אסורין דגידול שגדלו נוסם בשביעית: וכנגדם. למוצאי שביעית שנאים שבשביעית ומותרין: ודלמא. דגידולי היתר מבטלין לאיסור: אדלמא במדוכנים. שדכו אותם במדוכה בשביעית ולא תמיני ובצלים בגידולין לא מבטלי אי לא בטלו: אבל לאכילה. כלומר אם נתערבו לאחר הביעור שאם יהו אוסרים תערובתן לא אבל באכילה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם אלמא גדולין אינן ממשכין אחר העיקר להיות כמוהו דא"ה היאך תאסור שביעית בגידוליה אלא ודאי אין גידולין כעיקר הלכך מעלין והרי אתה רואה דסבירא לן דאי אין מעלין על כרחיך גידולין כעיקר דאי לא היכי פשטו דמדגדולין אסורין מעלין אלא ודאי כדפרשינן לעיל, ודאי ליה דלמא הא נמי לתומרא אבל מדינא לעולם אימא לך שהגידולין הרי הן כעיקר הלכך אין מעלין אותו להתירו. וגרסה בעיני דאף על גב דלעיל דאינן נוגעת בעינן למפשטה מהא דסליק אדעתין דאיכא למידחי כי האי גוונא משום דבשלמא לעיל איכא אלא אדא תומרא דמתמרינן דגידולין כמאן דאתו מעלמא דמי אבל הכא לא אמרינן לתומרא שאני מתמרינן תרי תומרי אדא דלביעור כיון דכיש לו מתירין דמי אוסרת בכל שהוא והא תומרא בעלמא הוא ועוד דגידולין שאינן דינן לאסור אפילו בכמה יאסרו בכל שהוא ואפילו הכי דחייה קאמר להו רבי שמעון לא הותבתיה לי מהך מתניתין דשביעית דהרי היא כאילו אומרת בפירוש אף אני לא אמרתי אלא לביעור: אלא מן הדא פשטה דתניא בצלים שירדו עליהם גשמים. בשביעית ונמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין. לשחרות שנגדלו יפה ומקרקע שביעית נתגדלו ולפיכך אסורין: הוריקו מותרין. שכיון שהם ירוקים לאו מחמת שיקת הקרקע נתגדלו אלא מחמת הבצל עצמו: אם יכולין ליתלש בעלין שלהם אסורין. דבכי האי גוונא מוכחא מילתא שיקתם יפה: וכנגדן למוצאי שביעית מותרין. משום דבעלין הללו ודאי רבו גידולין על עיקר הבצל המעורב בהן כך נראה בעיני אלמא אין גידולין ממשכין אחר העיקר דאדרבה מעלין אותו: ודלמא במדוכנין. שדך ושחק הבצלים וכיון דמדוכנין ניהו גריעי ולא ממשכי גידולין בתרייהו:

המנכש

נמתים ונמחו הוריקו מותרין אלמא דגידולי שביעית אינם אוסרים בתשהו ובמה בשביעית ומכיון שהוספיף תשהו נאסר כולו כמו בלאי העיקרים נאסר דה"מ אמר הטם שרשו מעיקרו בהשרשה כלומר כשהחלת שרשיתו באיסור שרוש ובא הוספיף לא הוספיף אין לא אסור ומכי נמי תחלת שרשיתו באיסור היתה מיהו *) יש לישב דלביעור קשה דיש לו לומר גידולין אין לו שרשיה: בצלים. של ערב שביעית: שירדו עליהם גשמים. בשביעית ונמחו: אם. עלין שלהם שחורין. דדרכם להמתיר כשיורדין עליהם גשמים: וכנגדם. למוצאי שביעית שנאים שבשביעית ומותרין: רבי מניא בן אנטיגנוס אומר. אף בעלה שנמחו אם יכולין וכו' שגדלו כל כך אסורין דגידול שגדלו נוסם בשביעית: הוריקו. לא גדלו נוסם: רבי מניא בן אנטיגנוס אומר. אף בעלה שנמחו אם יכולין וכו' שגדלו כל כך אסורין דגידול שגדלו נוסם בשביעית: וכנגדם. למוצאי שביעית שנאים שבשביעית ומותרין: ודלמא. דגידולי היתר מבטלין לאיסור: ודלמא במדוכנים. שדכו אותם במדוכה בשביעית ולא תמיני ובצלים בגידולין לא מבטלי אי לא בטלו:

*) [ל"ל לענין דלביעור קשה · יסב"ן]

הגהות הב"ח (ה) רש"י ד"ה כגון וכו' ומעשר שני והקדש וכו' ולהכי אפילו: (ב) ד"ה אלא וכו' למוצאי שביעית: (ג) ד"ה אם היו עלין וכו' שנמחו מן הקרקע יש להן כח: (ד) ד"ה כנגדן למוצאי וכו' שאם היו של שביעית:

הגהות הגר"א [א] גם' (לף לא:) תא"מ:

גליון הש"ס גמ' והלא שביעית אין לה מתירין. קשה לי עדיין יקשה הא יין נסך דאין לו מתירין ואסור במינו במשהו. ומשום ממון ליכא קושיא כל כך דיש לומר דמה דגם באינו מינו במשהו לא תסיב אבל מיין נסך קשה וצ"ע:

תוספות

כל דבר שיש לו מתירין. כגון מבול. שנתערב בחולין תמני מעשר עליו מדמאי לו מתעלין שלינו נ ק ו ב: ומעשר שני. דאפשר להעלותו ולאוכלו לו לפדותו: וחדש. דהאיר המזרח מתיר: והקדש. דאי בני פריק ליה: לא נתנו חכמים שיעור. ואסורין בכל שהוא ואין לתקנות דבפ' במרא דפ"ז (דף עב:) אמר דבמבול אלא במינו בע"מ י"ל דהא נמי דאמר אלא נתנו בו שיעור משום דיש לו מתירין היינו דווקא במינו אבל אלא במינו בכל ובן מעמא לעיל גבי יין שהוא בע"מ ואמ"ג דהוי דבר שיש לו מתירין וא"ת פרק במה דמסכת ע"ז (עם) דקאמר מ ו ז ן מעבל ויין נסך דבמינו במשהו ופריך בגמרא עבודת כוכבים משום תומרא דע"ז אלא מבל מ ג י מעמא ומשיק כהיתרו כך איסורו פירות דמיסה אחת פוטרת את הכרי ולימא מעמא משום דיש לו מתירין וי"ל ד ה מ ס ב מ ל מקלנו בעלין

לה א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ט ופ"א מהל' יו"ט הל' כ סמג (לאוין קמא טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה ומוש"ע י"ד סי' קכטע"ח: [נב · ד"ה וקשיא]

[דף עב: ע"ש בתוספות ד"ה טבל]

לו ב מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יג:

לז ג מיי' שם הלכה ח ופ"ז מהלכות שמיטה הלכה כב:

לח ד מיי' פ"ד מהל' שמיטה ויובל הל' כ.

[שם פ"ו מ"ג] לקמן נט.

פירוש הרא"ש

כל דבר שיש לו מתירין. דכיון שיכול להתיר את האיסור שבו אמ כו תמרי' דלא בטיל ודוקא במינו כגון מבול אם נתערב בחולין יש לו היתר לעבר עליו מעלין בתינו נקוב ומעשר שני להעלותו לירושלים או לפדותו: וכן ההקדש. בפדיה: ותדש. שהאיר המזרח מתיר: שביעית אין לה מתירין. כל מה שגדל בשביעית צריך לבער: דתנן השביעית אוסרת. אין זה מלשון הברייתא אלא הש"ס קבצה בברייתא' ובמשנה היא בסוף כלל גדול בשביעית והוא סיום דברי ר"ש: אף אני לא אמרתי אלא לביעור. כלומר שעומדין בקרקע ולא הגיעו לכלל אכילה כגון פירות שביעית שנכנסו לשביעית ונגדלו מעט מיירין בביעור כפירות שביעית דגידולי איסור תמיני ומבטלין את העיקר: אבל לאכילה. שהגיעה לבית לאכול ונתערבו פירות שמיטה בתוך פירות שביעית עם מעט אלמא גידולי איסור אוסרים את העיקר בתוספת כל שהוא הכא נמי גידולי היתר מתירין את העיקר בכל שהוא אבל גידולי היתר אינן מתירין את העיקר אפילו בדוב: בצלים שירדו עליהם גשמים. בצלים של שמיטה שנכנסו לשביעית ונמחו: אם היו עליהן שחורין אסורין. כשהבצלים נגדלו עלין עליהן משמיטין ונשמטין הלכך אם השמיטו בגדולו מעט וגידולי איסור אוסרין את העיקר בתוספת כל שהוא: הוריקו מותרין. עמדו במקומם ולא השמיטו: אם יכולין ליתלש בעלין שלהן. אע"פ שלא השמיטו אם העלין שלהן חזקין שלוחזין בעלין ותולשין אותן מן הקרקע גידול שגדלו בצלים מן הגשמים ונתחזקו שלמלא כן היו העלין נפרכים: וכנגדן למוצאי שביעית מותרין. האי כנגדן לאו בשוה להם ממש אלא גידולי איסור אוסרין בכל שהן וגדולו היתר אינן מתירין אלא בכדב אלא אם קאמר וכנגדן למוצאי שביעית היתר מבטל האיסור אלא כדויה והאי כדויה ובכיון שמשון ז"ל פירש בפירוש המשנה דפיפא קאי אריעה בצלים של שמיטה שנכנסו לשביעית והשמיטו עלין שלהן ונקבו וחזר ונתן בשמיטה והשמיטו עלין שלהן חזרו לאיתנן הראשון דעיקרו היתר ואסור בתוספת כל שהוא הותר נמי בתוספת כל שהוא לשלמרף עם עיקר לעוקרו מאיסורו ולחזור להיותו כראשון: ודלמא במדוכנין. הא דאמר כנגדן למוצאי שביעית מותרין כגון שדכן ובכיכן יחד הגדולים והעיקר ובצלים בשמיט כשאר איסורין שבתורה אבל בלא דיכה לא מבטלין לאו מעורבין לפי שכל אחד עומד לבדו ואינן מתערבין יחד:

המנכש

[ל"ל לענין דלביעור קשה · יסב"ן]

אלא

הגהות הגר"א [א] גם' (לף לא:) תא"מ: